

НАТАЛІЯ БАЧИНСЬКА

natalya007@i.ua

кандидат педагогічних наук, старший викладч,

Міжнародний гуманітарний університет

АНГЛІЙСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Розглянуто проблему формування соціокультурної компетенції студентів спеціальності «Музичне мистецтво» засобами англійського фольклору. Розкрито зміст понять «соціокультурна компетенція» і «фольклор». Запропоновано систему вправ, що сприяє формуванню соціокультурної компетенції студентів. Вправи умовно поділено на три групи: до першої належать вправи на налаштування студентів на тематику заняття і ознайомлення з жанрами англійського поетичного фольклору, ознайомлення з лексичними одиницями з національно-культурним компонентом та розуміння соціокультурної інформації, вилученої з англійського поетичного фольклору; до другої відносяться вправи на порівняння форм англійського поетичного фольклору з відповідними формами в українській мові та відтворення соціокультурної інформації; до третьої належать вправи на активізацію та закріплення соціокультурного матеріалу.

Ключові слова: соціокультурна компетенція, фольклор, англійський фольклор, фольклорні пісні, студенти спеціальності «Музичне мистецтво».

НАТАЛИЯ БАЧИНСКАЯ

natalya007@i.ua

кандидат педагогических наук, старший преподаватель,

Международный гуманитарный университет

АНГЛИЙСКИЙ ФОЛЬКЛОР КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

Рассмотрена проблема формирования социокультурной компетенции студентов специальности «Музыкальное искусство» средствами английского фольклора. Раскрыто содержание понятий «социокультурная компетенция» и «фольклор». Представлена система упражнений, которая способствует формированию социокультурной компетенции студентов. Упражнения были условно разделены на три группы: к первой относятся упражнения на настраивание студентов на тематику занятия и ознакомление с жанрами английского поэтического фольклора, ознакомление с лексическими единицами с национально-культурным компонентом и понимание социокультурной информации, извлеченной из английского поэтического фольклора; к второй относятся упражнения на сравнение форм английского поэтического фольклора с соответствующими формами в украинском языке и воссоздание социокультурной информации; к третьей относятся упражнения на активизацию и закрепление социокультурного материала.

Ключевые слова: социокультурная компетенция, фольклор, английский фольклор, фольклорные песни, студенты специальности «Музыкальное искусство».

NATALIA BACHYNSKA

natalya007@i.ua

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer,

International Humanitarian University

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ENGLISH FOLKLORE AS A MEANS OF SOCIOCULTURAL
COMPETENCE DEVELOPMENT

The article deals with the problem of sociocultural competence development of students majoring in 'Musical Art' by means of English folklore. The notions 'sociocultural competence' and 'folklore' have been revealed. The use of English folk songs in the process of development of sociocultural competence of students majoring in 'Musical Art' has been grounded; the classification of English folk songs has been provided. The system of exercises which helps develop sociocultural competence have been given. The exercises have been divided into three groups. The exercises for setting students' mind on the subject of the lesson and acquaintance with the genres of English poetic folklore, acquaintance with lexical units with a national and cultural component and understanding of sociocultural information extracted from English poetic folklore belong to the first group. The exercises on comparison of English poetic folklore forms with corresponding forms in Ukrainian language and recreation of sociocultural information have been referred to the second group. The exercises on activation and fixing of sociocultural material belong to the third group. The examples of exercises have been given to each group.

Keywords: *sociocultural competence, folklore, English folklore, folk songs, students majoring in "Musical Art".*

Сучасна методика навчання іноземних мов орієнтована на комунікацію як мету навчання іноземних мов дітей та дорослих. У зв'язку з новим напрямом іноземної освіти (культура – мета, мова – засіб) постає завдання формування «вторинної (іноземної) картини світу» і, відповідно, вторинної мовної особистості як сукупності здатностей людини до іноземного спілкування на міжкультурному рівні. Таке спрямування мовної освіти робить розвиток соціокультурної компетенції одним із найважливіших компонентів міжкультурної компетенції, оскільки, завдяки міжкультурній компетенції забезпечується відсутність культурного шоку в процесах міжкультурної комунікації.

Питання формування соціокультурної компетенції розглядається в роботах багатьох вітчизняних (І. Воробйова, Н. Ішханян, Т. Колодько, О. Коломінова, Ю. Кузьменко, В. Редько, В. Топалова) і зарубіжних (М. Аріян, В. Костомаров, Ю. Пассов, Л. Смелякова, С. Тер-Мінасова, А. Щукін) учених. Науковцями досліджено соціокультурну компетенцію у різних аспектах: формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку (О. Коломінова), учнів старшої школи (О. Бондаренко, І. Воробйова, І. Ріске), учнів основної школи в процесі навчання англійського діалогічного мовлення (Ю. Кузьменко), формування англійської соціокультурної компетенції у студентів мовних спеціальностей на базі німецької мови як першої іноземної (Л. Писанко), майбутніх вчителів іноземних мов (Т. Колодько, Н. Ігнатенко), студентів у немовному ВНЗ (Р. Гришкова, В. Топалова, О. Щербакова) та ін. Проте формування соціокультурної компетенції студентів немовних спеціальностей засобами англійського фольклору не було предметом спеціального дослідження.

Метою статті є дослідження проблеми формування соціокультурної компетенції студентів немовних спеціальностей засобами англійського фольклору.

Соціокультурна компетенція визначається вченими як складова комунікативної компетенції; знання учасниками міжкультурної комунікації національно-культурної специфіки мовленнєвої поведінки і уміння користуватись тими елементами соціокультурного контексту, що релевантні для породження і сприйняття мовлення з точки зору носіїв певної національної лінгвокультурної спільноти: звичаїв, правил, норм, соціальних умовностей, ритуалів, соціальних стереотипів тощо [1; 4].

Вона включає лінгвістичний, нелінгвістичний і країнознавчий компоненти. Лінгвістичний компонент полягає в засвоєнні та правильному вживанні лексики, необхідної для спілкування з урахуванням соціокультурних особливостей. Нелінгвістичний компонент базується на засвоєнні певних соціальних моделей поведінки. Країнознавчий компонент вимагає ознайомлення та володіння історичною, географічною та соціальною інформацією про англійські країни [5, с. 16].

У сучасній методиці викладання іноземних мов соціокультурна компетенція розглядається як знання правил і соціальних норм поведінки носіїв мови, традицій, історії, культури та соціальної системи країни, мову якої вивчають [3, с. 235].

На нашу думку, щоби сформувати цілісну систему уявлень про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, доцільно під час навчання використовувати англійські фольклорні тексти.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Фольклор (англ. *folklore* – народна мудрість, знання) є важливою складовою культури народу. «Фольклор – одна з найтриваліших і всеохоплюючих систем духовного життя народу, тісно зв'язана з народним побутом (як окремою системою) і з літературою (яка, зрештою, витворилась з фольклору і зберігає з ним тісний зв'язок на всіх етапах свого розвитку)», – вказують З. Б. Лановик і М. Б. Лановик [2, с. 17].

Фольклор є невід'ємною частиною культури та невичерпним джерелом соціокультурних знань. Фольклорні твори відображують звичаї і традиції народу, несуть інформацію про певні історичні події, побут, сфери діяльності народу, його світогляд, знайомлять з реаліями країни. Завдяки фольклорним текстам можна краще усвідомити образ світу носіїв мови. Мова фольклорних текстів багата на соціокультурну інформацію. Завдяки лексичним одиницям з національно-культурним компонентом вона знайомить студентів з тим, як носії мови сприймають оточуючий світ та виражають свої думки. Фольклорні тексти сприяють розвитку мовлення студентів, впливають на образ мислення та підвищують мотивацію до вивчення іноземної мови.

Розглянемо формування соціокультурної компетенції на прикладі студентів, які навчаються за спеціальністю «Музичне мистецтво». Для цих студентів доцільно у процесі вивчення англійської мови використовувати англійський фольклор, а саме народні пісні. У процесі роботи студенти знайомляться з видами народних пісень (пісні у дитячих іграх, колискові, робітничі, морські, воєнні, пісні протесту, колядки, балади) та соціокультурною інформацією, що міститься в них, працюють з лінгвокраїнознавчим коментарем, який знайомить з лексичними одиницями з соціокультурним компонентом семантики, виконують вправи з відновлення текстів пісень за допомогою необхідних мовних одиниць або окремих рядків пісні, складають лінгвокраїнознавчий коментар до виділених слів у фольклорній пісні. У грудні студенти вивчають англійські колядки, наприклад: “The twelve days of Christmas”, “The holly and the ivy”, “Carol of the Bells”, “We Wish You a Merry Christmas” та ін. Студенти порівнюють традиції святкування Різдва у Великій Британії та Україні. Під час роботи з піснями вони вчаться знаходити соціокультурну інформацію в англійських колядках та використовувати її у своєму мовленні.

Наведемо приклади вправ з англійським поетичним фольклором. Усі вправи умовно поділені на три групи.

До першої групи вправ відносяться вправи на: 1) налаштування студентів на тематику заняття і ознайомлення з такими жанрами англійського поетичного фольклору, як пісні та балади (розпізнавання форм англійського поетичного фольклору; ознайомлення з їх структурою, компонентним складом, тематикою; розуміння імпліцитної соціокультурної інформації, закладеної у англійському прозовому фольклорі); 2) ознайомлення з лексичними одиницями з національно-культурним компонентом у англійському поетичному фольклорі (робота зі словником; складання лінгвокраїнознавчого коментаря з метою з'ясування походження значення лексичних одиниць з національно-культурним компонентом у складі англійського поетичного фольклору; пояснення значення лексичних одиниць з національно-культурним компонентом); 3) розуміння соціокультурної інформації, вилученої з англійського поетичного фольклору (знаходження необхідної інформації у тексті; добір необхідних слів за змістом до тексту англійських пісень з використанням ключових слів, інтегрування окремих частин в єдине ціле (відновлення тексту пісні за допомогою окремих рядків); відповіді на запитання до тексту; складання власних запитань до тексту з метою уточнення інформації; виправлення неправильних тверджень). Типи вправ: некомунікативні, умовно-комунікативні, рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні.

Вправа 1. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: налаштувати студентів на тематику заняття, визначити рівень їх обізнаності з англійським поетичним фольклором.

Інструкція: Дайте відповіді на запитання:

1. What do you know about folk songs?
2. Do you know any types of English folk songs?
3. Have you ever heard any English folk songs?
4. What do you know about ballads?
5. Have you ever read English ballads? Which of them have you read?
6. Do you know any heroes from English ballads? Give examples.

Вправа 2. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Мета: ознайомити студентів з інформацією про жанри англійського поетичного фольклору, ініціювати обговорення інформації.

Інструкція: Прослухайте міні-лекцію за темою «Народні пісні. Балада як різновид народної пісні». Дайте відповіді на запитання:

1. What is a folk song?
2. When and why do people sing folk songs?
3. What is a ballad?
4. What is the structure of the ballad?
5. Who are the minstrels?
6. How are the ballads divided?

Вправа 3. Тип: умовно-комунікативна продуктивна.

Мета: розвивати вміння прогнозування подій у творі.

Інструкція: Зверніть увагу на назву балади «Robin Hood and Little John». Про які події, пов'язані з історією Англії, йде мова? Які асоціації викликає у вас назва?

Вправа 4. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: навчити студентів знаходити необхідну соціокультурну інформацію у тексті і використовувати її у мовленні.

Інструкція: Прочитайте баладу «Robin Hood and Little John». Знайдіть у тексті іменники до наведених прикметників: bold, jolly, brisk, lusty, young, merry, broad, brave, stout, good. Кого або що характеризують ці прикметники? Охарактеризуйте основні персонажі твору, вживаючи ці слова.

Вправа 5. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: удосконалити вміння розуміння соціокультурної інформації у фольклорному тексті.

Інструкція: З наведених тверджень оберіть правильні. виправіть неправильні твердження. Складіть з них міні-текст і перекажіть.

1. Little John was a strong man. 2. Little John was eight feet high. 3. Robin Hood saw a stranger near the river. 4. Robin Hood gave way to Little John. 5. Robin Hood drew an arrow from his quiver. 6. Little John had a bow in his hand. 7. The bowmen were dressed in green. 8. The bowmen wanted to seize and punish Little John. 9. Robin Hood promised to teach Little John how to use the bow. 10. Robin Hood proposed to change Little John's name.

До другої групи відносяться вправи на: 1) порівняння форм англійського поетичного фольклору з відповідними формами в українській мові (порівняння складу англійського та українського поетичного фольклору; порівняння англійських традицій, свят, забобонів із українськими; знаходження спільних та відмінних рис); 2) відтворення соціокультурної інформації (актуалізація опорних знань студентів (складання плану та переказ з опорою на план / з використанням нових мовних засобів); редагування тексту (використання лексики сучасної англійської мови для переказу тексту замість архаїзмів/історизмів). Типи вправ: умовно-комунікативні, комунікативні, репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні.

Вправа 1. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна.

Мета: розвивати у студентів вміння знаходити та розуміти соціокультурну інформацію з англійського фольклорного тексту, порівнювати аспекти іноземної культури з рідною.

Інструкція: Послухайте уважно відому колядку «Carol of the Bells» (http://www.youtube.com/watch?v=rKt_cJfOZ7M&feature=related). Яку українську народну пісню вона вам нагадує? Прочитайте колядку. Поясніть значення виділених слів. Порівняйте, чи збігається зміст англійської і української народних пісень. Які традиції в них описуються?

Вправа 2. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: розвивати у студентів вміння розуміти соціокультурну інформацію з англійського фольклорного тексту; порівнювати аспекти іноземної культури з рідною.

Інструкція: Прослухайте відому англійську колядку «The twelve days of Christmas» (http://www.carols.org.uk/the_twelve_days_of_christmas.htm). Поясніть значення виділених слів. Дайте відповіді на запитання. Використовуйте інтернет або довідкову літературу для пошуку соціокультурної інформації.

1. How many days do people celebrate Christmas in England/Ukraine?
2. What do the twelve days of Christmas mean?
3. What do the Christmas gifts mean?
4. When do people celebrate Christmas in England/Ukraine and how?

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Вправа 3. Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна.

Мета: навчити студентів підсумовувати зміст фольклорних текстів за допомогою англійських прислів'їв.

Інструкція: Прослухайте відому пісню "I Know Where I'm Going" (http://ibiblio.org/jimmy/folkden/php/music/I_Know_Where.mp3). Про що йдеться в ній? Доберіть прислів'я, які передають зміст пісні. Прочитайте пісню, опрацюйте незнайому лексику і заспівайте пісню в аудиторії

Відповіді: Love cannot be forced. Love is neither bought nor sold. Love in a cottage. Love lives in cottages as well as in courts.

До третьої групи вправ відносяться вправи на активізацію та закріплення соціокультурного матеріалу: 1) пізнавально-пошукові (самостійний пошук фольклорних матеріалів, складання комплексного коментаря (колажу)/проекту/словника для окремого фольклорного тексту); 2) проблемно-аналітичні (порівняння соціокультурної інформації, вилученої із англійських фольклорних текстів із подібною інформацією у рідній культурі, характеристика жанрів англійського поетичного фольклору, дослідження походжень англійських свят і традицій); 3) комунікативно-орієнтовані (презентація нового фольклорного матеріалу / проекту в аудиторії, висловлювання власної думки з опорою на фольклорний текст). Типи вправ: умовно-комунікативні, комунікативні, рецептивно-продуктивні, продуктивні.

Вправа 1. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: навчити студентів знаходити та використовувати у мовленні соціокультурну інформацію з англійського фольклорного тексту.

Інструкція: Знайдіть в інтернеті або довідковій літературі соціокультурну інформацію про такі рослини як гостролист/падуб (holly) та плющ (ivy). Поясніть, яке значення вони мають в англійській культурі. Назвіть тексти, де ці рослини зустрічаються.

Вправа 2. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: сформувати вміння самостійно шукати соціокультурну інформацію за темою заняття та презентувати її в аудиторії.

Інструкція: Прочитайте баладу "Robin Hood and Little John". З опорою на запитання знайдіть відповіді у додатковій літературі та підготуйте доповідь.

- 1) What historic period is described in the ballad?
- 2) Who is Robin Hood?
- 3) What social class did he belong to?
- 4) Who were the people he was fighting against?
- 5) Who was the ruler of the country at that time?
- 6) What laws were in the country at that time?

Вправа 3. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: навчити студентів порівнювати соціокультурну інформацію, вилучену з тексту, з інформацією, що зустрічається у рідній культурі, і використовувати її у мовленні.

Інструкція: Ознайомтеся з англійськими забобонами. Чи існують подібні вірування у вашій країні? Порівняйте. Наведіть приклади забобонів, які вважаються найбільш поширеними в Україні.

General Superstitions.

Good Luck.

Lucky to meet a black cat. Black Cats are featured on many good luck greetings cards and birthday cards in England.

Lucky to touch wood. We touch; knock on wood, to make something come true.

Lucky to find a clover plant with four leaves.

White heather is lucky.

A horseshoe over the door brings good luck. But the horseshoe needs to be the right way up. The luck runs out of the horseshoe if it is upside down.

Horseshoes are generally a sign of good luck and feature on many good luck cards.

On the first day of the month it is lucky to say 'white rabbits, white rabbits, white rabbits' before uttering your first word of the day.

Catch falling leaves in autumn and you will have good luck. Every leaf means a lucky month next year.

Cut your hair when the moon is waxing and you will have good luck.

Putting money in the pocket of new clothes brings good luck.

Bad Luck.

Unlucky to walk underneath a ladder.

Seven years bad luck to break mirror. The superstition is supposed to have originated in ancient times, when mirrors were considered to be tools of the gods.

Unlucky to see one magpie, lucky to see two, etc.

Unlucky to spill salt. If you do, you must throw it over your shoulder to counteract the bad luck.

Unlucky to open an umbrella in doors.

The number thirteen is unlucky. Friday the thirteen is a very unlucky day.

Friday is considered to be an unlucky day because Jesus was crucified on a Friday.

Unlucky to put new shoes on the table.

Unlucky to pass someone on the stairs.

Вправа 4. Тип: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна.

Мета: сформувати вміння самостійно шукати соціокультурну інформацію за темою заняття та презентувати її в аудиторії.

Інструкція: Знайдіть в інтернеті історію створення колядки "Carol of the Bells". Складіть міні-повідь. Представте її у групі.

Вправа 5. Тип: комунікативна продуктивна.

Мета: навчити студентів вилучати та систематизувати соціокультурну інформацію за темою заняття.

Інструкція: Підготуйте проект за темою «Англійський поетичний фольклор». Розподіліть роботу між усіма студентами. Розкажіть про види англійського поетичного фольклору. Використовуйте підготовлену наочність (схеми, малюнки, приклади).

Отже, англійські народні пісні сприяють зростанню інтересу студентів спеціальності «Музичне мистецтво» до вивчення англійської мови та залучають їх до вивчення англійської культури. Перспективи використання результатів дослідження вбачаємо в розробці системи вправ з формування соціокультурної компетенції засобами англійського фольклору для студентів факультету української філології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К.: Довіра, 2007. – 205 с.
2. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість: підручник / З. Б. Лановик, М. Б. Лановик. – К.: Знання-Прес, 2005. – 591 с.
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник для студ. вищих навч. закладів / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К.: Академія, 2010. – 328 с.
4. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизации / В. В. Сафонова. – Воронеж: Истоки, 1999. – 226 с.
5. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование: концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов. – Липецк: ЛГПИ-РЦИО, 2000. – 204 с.

REFERENCES

1. Batsevych F.S. Slovyk terminiv mizhkul'turnoyi komunikatsiyi [Dictionary of terms of intercultural communication], Kyiv, Dovira Publ., 2007. 205 p.
2. Lanovik M.B. Ukrayins'ka usna narodna tvorchist' [Ukrainian folklore], K, Znannya-Pres Publ., 2005. 591 p.
3. Metodyka navchannya inozemnykh mov u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh [Methodology of foreign languages teaching in secondary schools], K, Akademiya Publ., 2010. 328 p.
4. Safonova V.V. Izuchenie jazykov mezhdunarodnogo obshhenija v kontekste dialoga kul'tur i civilizacii [The study of languages of international communication in the context of dialogue between cultures and civilizations], Voronezh, Istoki Publ., 1999. 226 p.
5. Passov E.I. Kommunikativnoe inozazychnoe obrazovanie. Konceptija razvitija individual'nosti v dialoge kul'tur [Communicative foreign-language education. The concept of personality development in the dialogue of cultures], Lipeck, LGPI-RCIO Publ., 2000. 204 p.